

บทที่ 2
วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สถิติการ เรียนสำเร็จการศึกษาของ ประชากรไทย ปีสามะโนประชากร 1980 เรื่องนี้ ได้รายงานแบ่ง เนื้อ เรื่องออกเป็น ระบบการศึกษาของไทย สภาพการศึกษาและความสามารถในการผลิตของระบบการศึกษา ของไทย

มีข้อสังเกตว่าในการตั้งชื่อ เรื่องและในการ เขียนวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้ ได้ใช้ คริสตศักราช 1960, 1970 และ 1980 โดยตลอดทั้ง เรื่อง แทนที่จะใช้พุทธศักราช 2503 2513 และ 2523 ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะว่า ปีสามะโนประชากรโลกเป็นปีสากลที่ยูเนสโก ซึ่งเป็นองค์การชำนาญพิเศษของสหประชาชาติ ได้ชักชวนประเทศสมาชิกทั่วโลกทำสามะโน ประชากรพร้อมกันทุก ๆ รอบสิบปี ประเทศไทยก็ได้ให้สัตยาบันเรื่องนี้ด้วย

ระบบการศึกษาไทย

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2513 โครงสร้างของระบบการศึกษาแห่งประเทศไทยแบ่งออกเป็น 4 ระดับ เช่นเดียวกับบรรดาชาติต่าง ๆ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 กล่าวคือ

1. ระดับอนุบาลหรือเตรียมประถมศึกษา ได้แก่การอบรมเบื้องต้น เพื่อให้เด็กพร้อมที่จะรับการศึกษาในระดับประถมศึกษาต่อไป แบ่งออกเป็นอนุบาลปีที่ 1 , 2 และ 3
2. ระดับประถมศึกษา ได้แก่การอบรมที่ต่อจากชั้นอนุบาล แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ประถมศึกษาตอนต้นมี 4 ชั้น เริ่มตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงประถมศึกษาปีที่ 4 และ ประถมศึกษาตอนปลายมี 3 ชั้น เริ่มตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงประถมศึกษาปีที่ 7
3. ระดับมัธยมศึกษา ได้แก่การศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษาโดยมุ่งหมายที่จะสำรวจ ส่ง เสริมความสนใจและความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก เพื่อให้ได้มีความรู้มากขึ้นพอที่จะประกอบอาชีพหรือ เพื่อให้ได้มีพื้นฐานความรู้อันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตหรือ เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะก้าวหน้าไปศึกษาในระดับสูง แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายสามัญและสายอาชีพ

สายสามัญมี 5 ชั้น แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ มัธยมศึกษาตอนต้นมี 3 ชั้น ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมี 2 ชั้น คือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

สายอาชีวะ หรือ สายอาชีพ จัดสอนวิชาที่จะให้นักเรียนนำไปประกอบอาชีพ โดยตรง แบ่งเป็นอาชีวะตอนต้นมีหลักสูตร 1 ปี 2 ปี หรือ 3 ปี และอาชีวศึกษาตอนปลาย มีระยะเวลาเรียนประมาณ 1 ถึง 3 ปี

4. ระดับอุดมศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิชาชีพหรือวิชาการชั้นสูงในมหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบันทหาร ตำรวจ หรือสถาบันชั้นสูงอื่น ๆ

สภาพทางการศึกษาและความสามารถในการผลิตของระบบการศึกษา

โดยทั่วไประบบการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพนั้น ควรจะเป็นระบบการศึกษาที่สามารถผลิตประชากรให้มีความรู้ถึงระดับที่เหมาะสมกับความสามารถและสติปัญญาของแต่ละบุคคล เพื่อมุ่งสร้าง เสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับจุดหมายประการหนึ่งของแผนการศึกษาแห่งชาติ

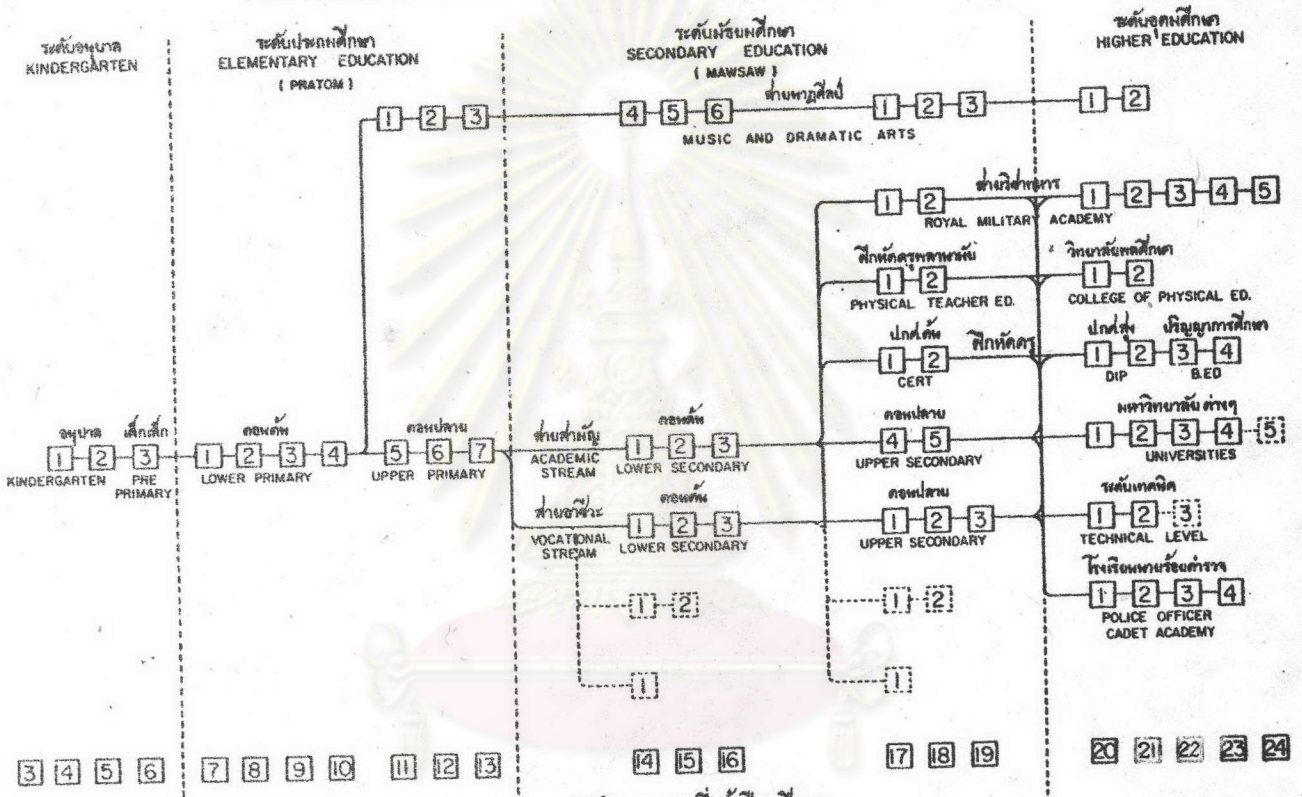
ถ้าพิจารณาการศึกษาในสภาพที่เป็นอุดมคติ ระบบการศึกษาควรจะให้การศึกษาแก่ทุกคนจนเป็นผลสำเร็จตามสมรรถภาพของตนโดยทั่วหน้ากัน เป็นผลทำให้มีผู้มีความรู้ระดับต่าง ๆ กระจายกันอย่างใกล้ชิดส่วนที่เหมาะสม

กึ่งเซน ประชุมสุข อาชาวาร์ุง และคณะ (2514 . 56-63) ได้วิจัยหาขนาดพอดีของระบบการศึกษาของไทย (Optimum size of Thai Educational System) เปรียบเทียบขนาดพอดีของระบบการศึกษาที่ไค้กับจำนวนนักเรียนที่เรียนจริง ผลการวิจัยพบว่า ระบบการศึกษาของไทยเท่าที่เป็นอยู่มีขนาดเล็กกว่าขนาดพอดีกับประชากรไทย หมายความว่าระบบการศึกษาของไทยเท่าที่เป็นอยู่ไม่ไค้พัฒนาการศึกษาของประชากรตามความสามารถและสติปัญญาของแต่ละคน

จากการวิจัยความสูญหายของการศึกษาในวัฏจักรการศึกษา 2500-2511 ของ อัจฉรา วีรพันธ์ (2512.50) พบว่าประเทศไทยมีความสูญหายของการศึกษาในวัฏจักรการศึกษา 2500-2511 คิดเป็นจำนวนผู้ควรสำเร็จระดับมัธยมศึกษาถึง 7.2 ล้านคน

แผนภูมิที่ 1

แผนภูมิแสดงระบบโรงเรียนแยกตามระดับ, ประเภทวิชา ARTICULATION CHART OF THE SCHOOL SYSTEM BY LEVEL AND TYPE OF COURSE

ฐานนิยมของอายุเมื่อต้นปีการศึกษา
MODAL AGES AT BEGINNING OF SCHOOL YEAR

ศูนย์วิทยุตำรวจ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

และผลการคาดคะเนความสูญหายของการศึกษาในวัฏจักรการศึกษา 2512-2523 ของ
 อารุงจินทวานิช (2512.70) พบว่า ในวัฏจักรการศึกษา 2512-2523 ความสูญหายของ
 การศึกษาของประเทศไทยควรมีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาถึง 21.6
 ล้านคน และลักษณะการเกิดความสูญหายของการศึกษามีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นทุกปี
 ถ้าสภาพการศึกษายัง เป็นอยู่เช่นเดิม

จากผลการวิเคราะห์สถิติการเรียนสำเร็จการศึกษาของประชากรไทย ปีสามะโน
 ประชากร 1960 ที่ยูเนสโก (UNESCO) และกอร์ดอน โฮมเกรน (Gordon Holmgren)
 วิเคราะห์ไว้ พบว่า ระดับการศึกษาของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่สำเร็จ
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และมีจำนวนเพียงร้อยละ 4.7 ของประชากรทั้งหมดที่ได้รับการ
 ศึกษาในระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษา และปรากฏว่ามีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา
 ระหว่างประชากรในภูมิภาคต่าง ๆ เป็นอย่างมาก คือ อัตราส่วนร้อยละสูงสุดของประชากร
 ที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษาปรากฏอยู่ในภาคกลาง ภาคตะวันออก
 เฉียงเหนือมีอัตราเฉลี่ยของประชากรที่ผ่านชั้นการศึกษานอกรกว่า 1 ปีต่ำสุด แต่มีประชากร
 ที่ได้รับการศึกษาระดับมัธยมและอุดมศึกษาเป็นสัดส่วนต่ำที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 1
 สำหรับมัธยมฐานชั้นการศึกษาที่เรียนสำเร็จของประชากร พบว่า มัธยมฐานชั้นการศึกษาที่
 เรียนสำเร็จของประชากรทั่วราชอาณาจักร ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียง
 เหนือ และภาคใต้ เป็น 3.5 , 3.6 , 1.3 , 3.7 และ 1.1 ตามลำดับ เมื่อพิจารณา
 จำนวนประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 , มัธยมศึกษาปีที่ 3 , มัธยมศึกษาปีที่
 5 , ระดับอุดมศึกษา และการศึกษาอื่น ๆ ปรากฏว่า เฉลี่ยทั่วราชอาณาจักรร้อยละของ
 ประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไปที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 , ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ,
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 , ระดับอุดมศึกษา และการศึกษาอื่น ๆ มีค่าเป็น 1.00 , 1.31 ,
 0.25 , 0.45 และ 0.99 ตามลำดับ และมีความแตกต่างกันมากในระดับจังหวัด กล่าวคือ
 ร้อยละของประชากรที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไปเรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีพิสัยตั้งแต่
 0.44 ที่จังหวัดเชียงรายถึง 2.5 ที่จังหวัดพระนครและธนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพิสัย
 ตั้งแต่ 0.49 ที่จังหวัดศรีสะเกษถึง 4.9 ที่จังหวัดพระนครและธนบุรี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่
 5 มีพิสัยตั้งแต่ 0.3 ที่จังหวัดศรีสะเกษถึง 1.79 ที่จังหวัดพระนคร ระดับอุดมศึกษามีพิสัย
 ตั้งแต่ 0.07 ที่จังหวัดเชียงรายถึง 3.22 ที่จังหวัดพระนคร

นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์ยังแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการศึกษาของจังหวัด ในการปิดเทอมปีของประชากรให้อยู่ในระบบการศึกษาระหว่างประถมศึกษาปีที่ 5 จนสำเร็จ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยคำนวณหาร้อยละของประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นค่าเรโซการปิดเทอมปีของประชากรให้อยู่ในระบบการศึกษา ค่าเรโซการปิดเทอมปีนี้จะแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการศึกษาของจังหวัดในการปิดเทอมปีของประชากร 100 คน ที่เข้าสู่ระบบการศึกษาของจังหวัด เริ่มจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้อยู่ในระบบการศึกษาจนเรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้กี่คน โดยถือว่าจำนวนประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีสามะโนประชากร 1960 เป็นตัวแทนของประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีสามะโนประชากร 1960 เมื่อเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผลการวิเคราะห์สถิติในปีสามะโนประชากร 1960 เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพทางการศึกษาระหว่างจังหวัดปรากฏว่ามีความแตกต่างกันมาก คือ ค่าเรโซการปิดเทอมปีของประชากรให้อยู่ในระบบการศึกษาของจังหวัดมีพิสัยตั้งแต่ 80 ที่จังหวัดนครปฐมถึง 199 ที่จังหวัดพระนคร และมีค่าเฉลี่ยทั่วราชอาณาจักรเป็น 131

ตารางที่ 1 อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปและสูงกว่า จำแนกตามชั้นการศึกษาที่เรียนสำเร็จ และตามภูมิภาค ปีสามะโนประชากร 1960

ชั้นการศึกษา	ทั่วราชอาณาจักร	ภาค			ใต้
		เหนือ	กลาง	ตะวันออก เฉียงเหนือ	
ไม่ผ่านชั้นการศึกษา					
ศึกษา	37.2	35.1	35.1	46.5	47.6
1-3	12.5	11.6	14.6	11.7	13.2
4	42.1	40.4	33.3	53.8	31.4
5-7	3.2	4.4	3.0	2.5	3.5
8-10	3.4	5.5	2.4	2.1	3.5
11-12	0.7	1.5	0.4	0.4	0.5
13 และ สูงกว่า	0.6	1.5	0.2	0.2	0.4
มัธยม	3.5	3.6	1.3	3.7	1.1

จากผลการวิเคราะห์สถิติการเรียนสำเร็จการศึกษาของประชากรไทย ปี สามะโนประชากร 1970 ของ อรุณี นาคทัต (2517) พบว่าระดับการศึกษาของประชากรไทยที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปส่วนใหญ่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในรอบสิบปี จากปี ค.ศ. 1960 ถึง 1970 ระดับการศึกษาของประชากรไทยเพิ่มสูงขึ้นน้อยกว่าหนึ่งชั้นเรียน คือ เพิ่มจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.4 เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.1 (และมีจำนวนประชากรเพียงร้อยละ 7.7 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปที่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษาปรากฏว่าเป็นภาคกลาง รองลงมาคือ ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือดังแสดงในตารางที่ 2 สำหรับมัธยมศึกษาชั้นการศึกษาที่เรียนสำเร็จของประชากรพบว่า มัธยมศึกษาชั้นการศึกษาที่เรียนสำเร็จทั่วราชอาณาจักร ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ เป็น 3.80, 3.89, 3.87, 3.65, และ 3.63 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5, ระดับอุดมศึกษา และการศึกษาอื่น ๆ มีค่าเป็นร้อยละ 1.29, 1.80, 2.10, 0.58, 0.98 และ 2.00 ตามลำดับ และมีความแตกต่างกันมากในระดับจังหวัด คือ ร้อยละของประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีพิสัยตั้งแต่ 0.54 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ถึง 2.96 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 มีพิสัยตั้งแต่ 0.69 ที่จังหวัดศรีสะเกษถึง 5.33 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพิสัยตั้งแต่ 0.68 ที่จังหวัดศรีสะเกษถึง 7.77 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพิสัยตั้งแต่ 0.17 ที่จังหวัดบุรีรัมย์ถึง 2.78 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ระดับอุดมศึกษามีพิสัยตั้งแต่ 0.22 ที่จังหวัดกำแพงเพชรถึง 5.68 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และการศึกษาอื่น ๆ มีพิสัยตั้งแต่ 1.09 ที่จังหวัดชัยภูมิถึง 4.56 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และผลการวิเคราะห์การยึดเหนี่ยวประชากรให้อยู่ในระบบการศึกษาระหว่างชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยถือว่าจำนวนประชากรที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในปีสามะโนประชากร 1970 คือตัวแทนของประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปีสามะโนประชากร 1970 เมื่อเริ่มเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปรากฏว่า ค่าเรโซการยึดเหนี่ยวประชากรให้อยู่ในระบบการศึกษาของจังหวัดมีพิสัยตั้งแต่ 63 ที่จังหวัดสมุทรสงครามถึง 262 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และมีค่าเฉลี่ยทั่วราชอาณาจักร เป็น 163

ตารางที่ 2 อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปและสูงกว่า จำแนกตาม
ชั้นการศึกษาที่เรียนสำเร็จ และตามภูมิภาค ปีสามะโนประชากร 1970

ชั้นการศึกษา	ทั่วราชอาณาจักร	ภาค			
		เหนือ	กลาง	ตะวันออก เฉียงเหนือ	ใต้
ไม่ผ่านชั้นการศึกษา					
ศึกษา	25.8	23.9	33.5	18.8	35.0
1-3	7.4	6.6	9.1	6.3	9.1
4	55.1	49.5	49.4	67.9	44.8
5-7	4.1	5.7	3.3	3.1	4.4
8-10	4.8	8.3	3.2	2.6	4.7
11-12	1.5	2.8	0.9	0.7	1.1
13 และสูงกว่า	1.4	3.1	0.7	0.6	0.9
มัธยมศึกษา	3.80	3.89	3.65	3.87	3.63

เพื่อแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาการศึกษาของประชากร อาจพิจารณาได้จากจำนวนนักเรียน จากสถิติฉบับย่อ ปีการศึกษา 2514, 2519, 2523 (กองแผนงาน 2514, 2519, 2523. 16, 22, 12) โดยที่จำนวนนักเรียนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 ถึง 2523 มีจำนวนนักเรียนในระบบโรงเรียนเพิ่มจาก 6 ล้าน 5 แสน เป็น 9 ล้าน 8 แสน ในระยะเวลา 9 ปี อัตราการเพิ่มร้อยละ 4.6 ต่อปี โดยมีอัตราการเพิ่มร้อยละต่อปีมากที่สุดในระดับมัธยมศึกษาเท่ากับ 12.0 รองลงมาคือระดับอุดมศึกษาเท่ากับ 11.5 แสดงว่าประชากรไทยควรมีระดับการศึกษาสูงขึ้น และโดยเฉลี่ยร้อยละของจำนวนนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียน ในปี พ.ศ. 2514 เท่ากับ 34.1 พ.ศ. 2519 เท่ากับ 32.9 และ พ.ศ. 2523 เท่ากับ 41.8 จะเห็นว่าจำนวนนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียนมีค่าเพิ่มขึ้นทุกปี แสดงว่าประชากรในวัยเรียนอายุระหว่าง 4-24 ปีของประเทศมีโอกาสได้เข้าเรียนในระบบโรงเรียนมากขึ้นกว่าเดิมทุกปี โดยเฉพาะการศึกษาภาค

บังคับมีจำนวนนักเรียนต่อประชากรในวัยเรียนร้อยละ 96.95 ในปีการศึกษา 2523 แสดงว่าประชากรในวัยเรียนอายุระหว่าง 7-13 ปีของประเทศมีโอกาสเข้าเรียน-
เกือบทุกคน

การรู้ระดับการศึกษาของประชากรนั้นเป็นเรื่องสำคัญของประเทศ เพราะ จะช่วยประเมินผลความก้าวหน้าทางการศึกษาของประเทศได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ ประเทศที่เจริญแล้วจะไม่มีปัญหาเรื่องการไม่รู้หนังสือ และไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาภาค บังคับ เพราะ ประชากรชั้นตัวทางการศึกษามาก แต่มีปัญหาเรื่องประชากรไม่รู้หนังสือ สูงสุดแค่ไหน (กองแผนงาน 2515. 129) ดังนั้นการวิเคราะห์การเรียนสำเร็จ การศึกษานี้ จะทำให้ทราบถึงระดับการศึกษาของประชากร เป็นการประเมินความกาว น้าทางการศึกษาของประชากรไทยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา และเชื่อว่าผลการวิเคราะห์ จะให้ข้อค้นพบเกี่ยวกับสถานภาพทางการศึกษาของประชากร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย